

Lipoliz ve Keton Cisimleri

Prof. Dr. Serenay Elgün Ülkar
Tıbbi Biyokimya ABD.

Lipoliz

- *Hormona duyarlı lipaz*
- Hız kısıtlayıcı
- **Epinefrin**, glukagon, glukokortikoidler, büyüme hormonu, tiroid hormonu (β_1 -adrenerjikler üzerinden)↑
- İnsülin↓
- Metilli ksantinler: kafein, teofilin, teobromin ↑

Yağ asitlerinin mitokondriye taşınması

- Kanda albumin, hücre zarında transmembran yağ asidi bağlayıcı protein, sitozolde yağ a.-bağlayıcı protein
- Yağ açıl koA sentetaz (tiyokinaz), 2 ATP
- **Karnitin mekiği**
- Karnitin: lizin ve SAM, sentez ve diyet
- Karnitin-açıl (palmitoil) transferaz I, translokaz ve karnitin-açıl (palmitoil) transferaz II.
- I no.lu enzim malonil koA ile ↓

β -oksidasyon

- 4 basamak: oksidasyon (FADH_2), hidrasyon, oksidasyon (NADH) ve tiyoliz
- Her döngüde 1 FADH_2 , 1 NADH ve 1 asetil koA açığa çıkar (Döngü sayısı: $[(n/2)-1]$, $n = C$ sayısı)

https://en.wikipedia.org/wiki/Beta_oxidation

Palmitoil koA için kazanç:

7 NADH= 21 (17.5) ATP

7 FADH₂= 14 (10.5) ATP

+-----

β-oksidasyon 35 (28) ATP

8 asetil koA= 96 (80) ATP

β-oksidasyon + SAS Toplam= 131 (108)ATP

Palmitik asit için kazanç:

7 NADH= 21 ATP

7 FADH₂= 14 ATP

8 asetil koA= 96 ATP

Toplam= 131 ATP-2 ATP= 129 (106) ATP

Yağ asidi oksidasyonunun 3 evresi:

1. β -oksidasyon ile asetil koA oluşumu
2. SAS
3. NADH
ve FADH₂'den ATP eldesi

Palmitat (C16) 7 döngü β -
oksidasyon

Alternatif yağ asidi oksidasyonları

- Tek sayıda C içeren yağ asitlerinin β -oksidasyonu sonucunda propiyonil koA (3C) açığa çıkar.
- Propiyonil koA karboksilaz-biotin, metilmalonil koA mutaz-deoksiadenozilB₁₂
- Süksinil koA $\rightarrow$ SAS
- Valin, izolösin, metiyonin, treonin $\rightarrow$ propiyonil koA

- Çok uzun zincirli (>20C) yağ a.lerinin oksidasyonu peroksizomlarda, asetil koA ve H_2O_2
- Zellweger sendromu: peroksizom yokluğu, serebrohepatorenal; Adrenolökodistrofi: peroksizomal ABCD1 taşıyıcı protein defekti
- ω -oksidasyon karaciğer ER'da, dikarboksilik asit oluşur. Bu yol normalde fazla aktif değilken, β -oksidasyonun bozulduğu durumlarda hızlanır. Ör. orta zincirli yağ açıl koA dehidrogenaz veya karnitin/ karnitin palmitoiltransferaz eksikliği

- α -oksidasyon dallı zincirli için, beyinde, asetil koA ve propiyonil koA oluşur.
- Fitamik asit süt ürünlerinde bulunur, metil taşıdığı için β -oksidasyona giremez. α -hidroksilaz ile α -C'na bir OH grubu eklenir ve normal oksidasyon yoluna katılır.
- Refsum hastalığı: α -hidroksilaz (fitanoil koA hidroksilaz) defekti, fitamik asit birikimi

Ketogenez

- Açlıkta lipoliz ve oksidasyonun ardından açığa çıkan ve biriken asetil koA'lardan keton sentez edilir.
- Karaciğer mitokondri
- Asetoasetat, 3(β)-OH bütirat, aseton
- Serbest taşınım
- *HMG-koA sentaz* hız kısıtlayıcı
- Periferik dokularda mitokondride tekrar asetil koA'ya dönüşürler.

<https://en.wikipedia.org/wiki/Ketogenesis>

Periferde keton kullanımı

- Karaciğer dışı periferik dokular, mitokondri
- *Tiyoforaz* (süksinil koA-asetoasetat koA transferaz)
- Aseton kullanılamaz, en çok kullanılan 3-OH-bütirat
- 2 asetil koA, SAS'a gönderilir.

■ Kazanç:

1 NADH= 3 (2.5) ATP

2 asetil koA= 24 (20) ATP

3-OH-bütirat için $3+24-1= 26$ (21.5) ATP

Asetoasetat için $24-1= 23$ (19) ATP

■ Regülasyon: Lipoliz üzerinden, insülin
↓, glukagon↑.

Ketogenezin Klinik Önemi

- Normal beslenme ve normal fizyolojik koşullar altında keton cisimleri üretimi oldukça düşük bir hızda gerçekleşir.
- Karaciğer, k.h. yetersizliğine karşı normal fizyolojik yanıt olarak, yağ asidi oksidasyonundan gelen asetil koA'lardan keton cisimlerinin üretimini artırır.
- Böylece kalp ve iskelet kası enerji için başlıca ketonları kullanırken, sınırlı miktardaki glukoz beyin için ayrılmış olur.

■ Özellikle tedavi edilmemiş Tip I DM'ta görülen diyabetik ketoasidoz:

- Glukoz sağlanmasında azalma (dolaşımda insülin azalmasına bağlı)

- Beraberindeki yağ asidi oksidasyonu artışı (dolaşımdaki glukagon artışıyla ilişkili) bağlı olarak ortaya çıkar.

↑ asetil koA üretimi → ↑ ketogenez → periferik dokuların oksidasyon kapasitesi aşılır.

Ketonlar nispeten güçlü asitlerdir (pKa 3.5), ve kan pH'sını düşürürler. Kandaki bu asidifikasyonun başlıca tehlikesi Hb'in oksijen bağlama yeteneğinin bozulmasıdır.